

ДРАМАТИУРГИЯ бадий ада-
биётнинг шундай жанрики,
барча замонларда ҳам
ундан ҳеч кимнинг кўнгли
тўлмаган. Эсхил, Шекспир,
Мольеру Чехов даврларида
ҳам шундай бўлган. Чунки дра-
матургияга талаб бошқа жанр-
ларга нисбатан ўзгачароқ. Би-
ринчидан, драматургия саҳна
санъатининг асоси. Наср ва
назмдаги асарлар асосан ёл-
ғиз ўқилса, саҳна асарини де-
ярли жамоа бўлиб, кўпчилик
бир жойга тўпланиб томоша
қилинади, шу сабабли унинг
таъсири бошқачароқ, унга ба-
ҳо берувчиларнинг сони ҳам
кўпроқ бўлади.

режиссёrlарнинг ижодий пар-
возига халақит бермоқда, то-
мошабинни театрдан узоқлаш-
тирмоқда.

«Маълум актёрга аввалдан
мўлжалланган асарлар ёзиш
керак», деган фикрга биз қў-
шилмаймиз. Чунки ҳақиқий
санъат асарининг умри авто-
ри умридан ҳам, уни саҳна-
лаштирган ёки рад этган ре-
жиссёр умридан ҳам, ундаги
ролларни ижро этган актёр-
лар умридан ҳам узоқ бўла-
ди. Бир асарни турли давр-
ларда бир неча режиссёrlар
қўйган, ундаги ролларни кўп-
лаб актёрлар ижро этган, бун-

Мен шу мақолани ёзиш асносида аниқлашимча, сўнгги икки йил давомида жумҳуриятдаги мавжуд ўттиз битта театр саҳнасида қирқ учта янги ва ўзбек тилига таржима қилинган пьеса саҳналаштирилган. Булардан йигирмаси бурноғи йили, йигирма учтаси ўтган йили саҳна юзини кўрган. Икки йил давомида ҳаммаси бўлиб саккизта янги таржима пьеса қўйилган. Таржима асарларининг аҳамиятини камситмаган ҳолда театрлари мизнинг миллий драматургия-

режиссёрларнинг ижодий парвозига халақит бермоқда, томошабинни театрдан узоқлаштирмоқда.

«Маълум актёрга аввалдан мўлжалланган асарлар ёзиш керак», деган фикрга биз қўшилмаймиз. Чунки ҳақиқий санъат асарининг умри автори умридан ҳам, уни саҳналаштирган ёки рад этган режиссёр умридан ҳам, ундағи ролларни ижро этган актёrlар умридан ҳам узоқ бўлади. Бир асарни турли даврларда бир неча режиссёрлар қўйган, ундағи ролларни кўплаб актёrlар ижро этган, бунга тарихда мисоллар кўп.

Ҳамза театрининг айрим актёrlарига маҳсус ёзилган пьесалар улар вафот этгач эсдан чиқди. Драматургнинг асосий вазифаси саҳна талабларига тўла жавоб берадиган яхши асарлар яратишдир. Француз киносанъаткори Рене Клернинг эътироф этишича, кинофильм аввало ёзувчининг иш столида, қофоз саҳифаларида сценарий сифатида вужудга келади, сценарий битди, деган сўз фильм яратилди, демак уни суратга олиш қолди, дегани. Бу фикр пьеса ва спек-

ниқаришга эътиборни кучайтиришларини истардик.

Шу мақолани ёзишга тайёргарлик кўриш асносида Тошкент шаҳридаги барча йирик китоб магазинларини кезиб, ўзбек муаллифларининг биронта пьесалар тўпламини учратмадим. Айрим ноширларнинг пьесалар тўплами харидоргир эмас, деган гапларига қўшилиб бўлмайди. Аксинча, пьесалар тўпламининг нусхасини bemalol ошириш имумкин. Ҳар бир жанрнинг ўз ўқувчиси бўлганидек, пьесанинг ҳам ўз шайдоси бор. Ҳолаверса, жумҳуриятимизда озлаб ҳалқ театрлари, минглаб драма тўгараклари мавжуд.

Драматургия равнақида холис ва асосли танқиднинг хизмати катта. Одатдагидек, ўтган йили ҳам Ҳафиз Абдусатматов, Фрунзе Жўраев, Мамажон Раҳмонов, Тошпўлат Турсунов, Муҳсин Қодиров, Баҳриддин Насриддинов каби таникли санъатшуносларимиз киддий мақолалар эълон қилдилар.

Бўгуңги ютуқقا кечаги муваффақият ҳам асосдир. Саксонинчи йилларда Саид Аҳмад, Ҳамид Ғулом, Шукур

Тарих бир марта яратили-
и, шунинг учун ҳам уни
тарих деймиз. Шундан ке-
иб чиқиб маданий мерос-
и бўлакларга бўлиш ножоиз-
ир. Ҳар бир миллий ма-
даниятда иккита маданият
бор, деган мулоҳазани ҳам
ўриб чиқиш лозим. Маса-
лан, мақомларни, халқ куй-
арини қандай қилиб иккига,
ъни яхши ва ёмонга тақ-
имлаб бўлади. Ахир, булар
алқнинг яхлит маданий ме-
оси. Ёки осор-атиқалар,
асалан, Бухородаги Арс-
онхон минораси, Самар-
анддаги Улуғбек, Яланг-
ӯшбек баҳодир мадрасала-
ни ва шу каби обидаларни
авларга ажратиб бўлмайди.
Ахир, булар халқимизнинг
ир бутун, умуммиллий бой-
иклариidir. Ҳар бир мада-
ниятда иккита маданият бор,
деган ақида 30-йилларда
сор-атиқаларга қирон келти-
илишига, мақомлар ижро
тилмай ва ўрганилмай қўйи-
лишига сабаб бўлди. Аҳмад
ссавий, Ҳусайний, Оллоёр,
увайдо, Амирий, Ферузлар
жоди ана шу ақидага кў-
а четга суриб қўйилди.
еҳбудий, Абдулла Қодирий,

а Ҳусайн Бойқаро қиёмати дўсти, эмукдош иниси лишер Навоий билан қиз гаплашиб ўтиради. Таъсирлан шеърий парчаларини инор этмаган ҳолда «Алишер Навоий» драмасининг ана шу омонини назардан қочираслик керак. Айтмоқчимани, Навоийни улуғлар эканиз, Ҳусайн Бойқаро сиймонаига соя ташламайлик, конфликтни эса азалий куаш — ёвузлик билан эзгумик ўртасидаги курашдан опиш мумкин ва лозим.

Алишер Навоийнинг 550 иллиги муносабати билан замза номидаги театр ўшаски пьесани қайта саҳнаштираётгани учун айбдор мас, балки биз драматурглар айбормиз, улуғ шоир йига муносиб янги пьеса вилмаганига таассуф билдираман, холос. Мавзу доиласини кенгроқ олаётганим- сабаб шуки, шу йили Ўзекистон Ёзувчиларининг авбатдаги қурултойи ўткалиди. Бинобарин, барча анрларда, жумладан, драматургияда қўлга киритилган туқлар, амалга оширилиши ерак бўлган вазифалар ҳаида батафсил гаплашиб оли-

ИСТЕД

СССР халқ артисти Тамрахоним ҳақида ёзиш яннилек эмас. Лекин унинг ҳмон жўшқин юрак билан сомон муборак 85 ёши шукрона кутиб олаётгани ёзмоқ шарафлидир.

Тамарахонимнинг суратлар жуда кўп. Катта ҳаёт йўли, жозибали санъадўстлар давраси — улар итида тарих муҳрланган. Катта концертларда кийилгитурли лиbosлар: хоразмч бухороча, фарғоначаю хитча, японча, қирғизча, тожича, ҳиндча... Хуллас, тўқсмиллатнинг 500тадан ортбезирим, гўзал лиbosлар Улардан бири мўғулча «Янги ой» латари учун тириилган. Уни кийса Тамрахоним нақ мўғул қизи блади-қўяди. Мана, бу либуркча «Гулизор», яна би афғонча «Ширинзабон» ё озарбойжонча «Эшикни қома» қўшиқ-рақслари учтикирилган...

Кўпчилик суратларда Тамарахоним Парижда, Лондона, Токио ва Хельсинки

да, Йўлдош Охунбоев, Умон Юсупов, Файзулла Хуваевнинг назарига, кўмагига, эъзозига сазовор бўлмаганимда, энг муҳими, ўзбек халқи мени севиб олқишли маганида бу қадар машҳу санъаткор бўлолмасдим. Бучун ўзбеклардан умрбон миннатдорман. Ўзимни шахалққа мансуб ҳисоблайман! Ҳақиқатан шундай!

У энг аввало ўзбек тилини она тилим, деб қабуқилди. Ўзбек куй-қўшиқлари рақсларини катта муҳаббабилан ўрганди.

Тамарахоним қайси халқўшиғи, рақсини ижро этмасин, олдин унинг урф-одатини, аёллари ҳаёти ва қалбини ўрганди. Кийимлариниң суратини чизиб олиб, айримларини ўзи тикди. Шу бои Тамарахоним лапарлари рақслари бири иккинчисиги сира-сира ўхшамайди. Ҳабирининг алоҳида ижро йўсуни, ҳусни, мазмуни бор.

— 1952 йили Совет Иттилоғидан 350 киши Хитойгубордик, — деб ҳикоя қиласади.

БУЛАДИ

A black and white photograph of a woman with a joyful expression. She has short, dark, curly hair and is wearing a dark, textured jacket over a light-colored collared shirt. Her eyes are closed, and she is smiling broadly, showing her teeth. The background is plain and light-colored. The entire image is enclosed within a thick black rectangular border.

ИСТЕДОД ЯГОНА

БҮЛДАМ

СҮЗИМІЗ ВА ИШІМІЗ

ТЕАТР ВА ДРАМАТУРГИЯ МУАММОЛАРИ

ганини табриклиш лозим. Чунки миллий драматургияни равнақ эттирмай туриб, миллий театр санъатимизни ривожлантириб бўлмайди.

Ўтган икки йил ичида асарлари саҳналаштирилган муаллифлар орасида Саид Аҳмад, Ҳамид Ғулом, Рамз Бобоҷон, Раҳмат Азизхўжаев, Исоқ Ўқтамов каби атоқли кекса адиларимиз, Эркин Самандаров, Фарҳод Мусажонов, Ҳайдар Муҳаммад, Шароф Бошбеков, Машраб Бобоев, Муҳаммад Ҳайруллаев, Исфандиёр сингари таниқли драматургларимиз, Тўлқин Қозоқбоев, Маматқул Ҳазратқулов, Тўра Мирзо, Иброҳим Содиков, Тоир Юнусов, Комил Авазов, Олимжон Салимов каби истиқболи порлоқ навқирон ижодкорлар бор.

Тўғри, Шекспир, Мольер, Ҳамза конкрет ижрочиларни кўзда тутиб ёзардилар, чунки уларнинг ўз трупалари бор эди, улар ўз трупалари аъзоларининг имкониятларини инобатга олишга мажбур эдилар, акс ҳолда труппа аъзолари ишсиз қолиши турган гап эди. Ҳозир аҳвол ўзгача: ҳеч бир драматургнинг маҳсус труппаси йўқ. Бирор театрнинг актёрлари кўзда тутилиб пьеса ёзилсаю, уни ўша театр рад этса, бу пьеса бошқа театрга тўғри келиши даргумон. Бизнингча, театр драматургни эмас, балки драматург театрни етаклаб бориши, илғор бўлиши керак.

ров, Фарҳод Мусажонов, Муҳаммад Ҳайруллаев, Ӯлмас Умарбеков, Ҳайдар Муҳаммад, Машраб Бобоев, Шароф Бошбеков, Ҳайит-иат Расул драматурги я да самарали ижод қилдилар. Ҳудди шу даврда Зоҳир Аълам, Абдулла Жабборов, Рихсивой Муҳаммаджонов, Маматқул Қазратқулов, Тўра Мирзо, Иномжон Турсунов, Тўлқин Муҳиддин, Абусаид Кўчимов, Тоҳир Қаҳҳор, Равшан Қодиров, Сирожиддин Салоҳиддинов, Иброҳим Содиков, Комил Авазов, Тоир Юнусов каби искеъдодли ёшларнинг драматургиямизга кириб келишини мануният билан таъкидлайман.

ирга «иккинчи маданият» акиллари ёрлиғи тақилиб, лар фожиага дучор қилинди. Хуллас, халқнинг маданий меросига яхлит, бўлинас бир тарихий ҳодиса сиатида қарашимиз лозим. Унки фикр ҳар қанча доимёна бўлмасин, халқ ҳаётини қамраб ололмайди, ҳаётни қолипларга солиб бўлмайди, ҳаётнинг қолипи бу ҳаётнинг ўзидир.

МАДАНИЙ МЕРОСГА хотүғри муносабатда бўлиш, бир бир миллий маданиятга иккита маданият бор, еган сохта назария, айниқса, драматургияда мудҳиш из қолдирди. Ўзбек драматургиясида тарихий сиймадар, масалан, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Сирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Зебуннисо, Машраб, одира ва бошқалар ҳаёти ва фаолияти ҳақида ёзилган сарларда тарихий ҳақиқатнинг бузилиши кўринади, уларда халқимизнинг бир

риги раҳбарият даврида
оҳналаштирилган бир қатор
спектакллар турли баҳоналар
милан репертуардан олиб
ишланади, бош ролларни ўй-
аб келаётган актёр ва
актрисага роль берилмай қў-
лади ёки ойлиги пасайти-
лади. Айниқса, театр ди-
ректорлари ва бош режис-
ерлари сайлов асосида та-
нлананаётган қайта қуриш
аврида бу ҳол авж олиб
етди. Шу сабабли театр-
ардаги ижодий муҳит но-
инч. Спектаклларни репер-
турдан ноўрин олиб таш-
аш ҳоллари кўпчилик театр-
арда юз бераб турибди.
асалан, Машраб Бобоев-
инг «Мушкул савдо» асари
уқимий номидаги театрда
инойидек кўрсатилиб тур-
н эди, ҳатто бош роллар-
и ижро этувчилар конкурс
олиблари ҳам бўлишганди.
Шу спектакль ҳозир кўрса-
тимаётир. Сабаби, бир актри-
на театрдан кетиб қолибди.
онига бошқа актрисани
йёrlаб, спектаклни давом

— Қунт билан ишладим. Либо ни ҳам махсус тикувчи топи тикирдим. Хитойга борга ҳам мезбонлар билан ти топишиб, алоҳида хонад уларнинг имтиҳонларида ўтиб, кейин саҳнага чиқдим. Тамарахонимга: «Ҳаёти гиз ҳақида китоб ёзсанги бўларди-ку?» деб, у киши нинг ярасини янгилаб қўйдим.

— Ёзганман, — дейди оп хўрсиниб. — Қанча тунла бедор ўтириб, 1750 саҳифа ли асар ёздим. Уни санъат шунос Любовь Авдеева тажирир қилиб ихчамлагач, анча гина суратлар билан Ғафу Ғулом номидаги Адабиёт в санъат нашриётига олиб бордим. Мана, 12 йилдирки китобни кутаман...

— Динга, партияга, бугунги аёллар аҳволига муносабатингиз?

— 1940 йили партия аъзолигига номзодликка қабуқилишаётганда биринчи саволлари шундай бўлган: «Си

— Бу уй-музейнингизн ташкил қилиш унчалар осо бўлмагандир, Тамара опа?

— 1980 йили Шароф Рашидов қабулига кирдим. кишига: «Мен барча қиммат баҳо либослар, картинала ва тақинчоқларимни, турл мамлакатларда менга берилик ган совғаларни халқимга туҳфа қилмоқчиман. Уларни сотиб, бой бўлиш ниятий ўқ. Фақат шу икки-үчтада кенгроқ хона берилса-ю, ўқўлим билан бир мадани зиёратгоҳ яратсам», дедим Руҳинг шод бўлгур, менга ана шунақа яхшилик қилингетган.

— Тамара опа, яна битта ғалатироқ савол. Яна мукофот ё унвон олгингиз келма яптими?

— Йўқ! Менга катта унвону орден-медаллар берилган. Минг раҳмат! Лекин ўйла юрганим бир гапни ёдимга солдингиз. Мен истардимки шу лапарчилик санъатининг мазмунини эслатадиган бирор инсонни кечирсанман ўйла

САМИЙ ПИК МУХДИ

дарслари ҳам содда, самимий эди. У номигагина сохта дарс ўтишларни ёмон кўрарди. Мутахассисликка қизиқмаганларни қизиқтиришга бутун кучини сарфлар эди. Шу боис ҳам унинг тे-ран сабоқларидан баҳраманд бўлган талабаларнинг кўпчилиги ўз соҳасининг пухта билимдонлариdir. Улар ҳар қадамда устозлари Бокибило Каримовни хотира-кетади.» «Неъмат Амино шафқатсиз сатирик. У кишининг ёзганларини ўқиб ҳам куласан, ҳам куясан. Ҳиши ёзган Баширжон Зайнешев ҳамма соҳада бор в бундай қиёфани бу жамията да кўплаб учратиш мумкин. «Иброҳим Ғафуров «Кунда» ни зўр таржима қилибди. Бир мартада ўқиб чикдим. Худди дардли қўшиқдан ўқилади...» «Умри ўхшама

ларидан ўчирмайди. Устоз учун бундан катта баҳт йўқ.

Боқибillo ака адабиёт, санъатни жон дилидан севарди. Абдулла Орипов, Эркин Воҳидовдан Муҳаммад Юсуф, Мирзо Кенжабеккача — ҳамма-ҳаммасининг янги шеърларини ўқиб, ёд олиб (ўзига ёқканларини, албатта) дўстлари даврасида завқ-шавқ билан айтарди. Ёзувчилардан Уткир Ҳошимов, Немат Аминов, Иброҳим Фафуров, Хайриддин Султонов, Мурод Муҳаммад Дўст ижодларининг ҳақиқий шайдоси эди. Уларнинг ҳар бир янги асарини ўқиб фахрланиб гапириб ютарди. Режиссёр Баҳодир Йўлдошев саҳна-

сину илоё, қачон Хайриддинни кўрсам, ёзганларини ўқисам гўё Абдулла Қодирий тирилиб келгандай бўлади.» «Муроднинг «Лолазор»и китобхоннинг қалбини ҳам ҳақиқий лолазорга айлантириб юборади...»

Боқибillo Қаримов «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг ўта талабчан, куюнчак газетхони, муаллифлардан бири ҳамда дўсти эди Ҳафталикнинг янги сонини эринмай, саҳифаларини синичклаб ўқиб чиқарди. Биринчиilarдан бўлиб ё редакцияга келиб, ё қўнғироқ қилиб ўз фикр-мулоҳазалари ни айтарди. Маматқул Ҳазратқулов, Ёқубжон Ҳўжамбердиев, Саъдулла Ҳаким ва бошқа редакция ходимла-

налаштирган ҳар бир янги спектаклни биринчилардан бўлиб кўрарди. Олимлардан Азиз Қаюмов, Озод Шарафиддинов, Низомиддин Махмудовни жуда қадрларди.

Ижодкорга баҳо беришда Боқибillo аканинг ўз адолат тарозуси бор эди. У юксак дидли, саводли ва зийрак китобхон эди. Унинг хотирасида қолган мана бу сўзлари ҳамон қулоқларим остида жаранглаб тургандай: «Абдулла Ориповнинг «Ишонч кўприклари» шеърини ўқиб юракларим эзилди. Шунчалар зўр ёзилганди, бир ўйинча ёл бўлиб

ва сошиға редакция ходимила-
ри билан тез-тез мулоқотда
бўлиб турагди. Энди бу ши-
рин сухбатлар, у кишинин
беозор кулгилари хотира
бўлиб қолди...

Боқибillo ака умринини
охирида Тошкент Давлат
педагогика институтига ўтиб
ишлаётган эди. У бу иши
дан қанчалар хурсанд бўл-
масин, лекин кўнглинини
бир чеккасида синиқлик бор
эди. У гўё бир муҳим нар-
сани йўқотиб қўйиб, уни ти-
нимсиз излаётган бесаран
жом одамга ўхшарди. Чун-
ки уни бутун умри ва ҳаё-
тини багишлаган қадрдон

A stylized graphic design. On the right side, there is a large sun-like shape with dark rays extending from its top and a bright circle on its left side. In the center, there is a white rectangular area with several thin, horizontal black lines running across it. To the left of this central area, there is a tall, dark structure with vertical black lines running down its front. The entire graphic is set against a light gray background.

титутидан кетишга мажбу
қилишиди. Аслида бу ишн
бирор гурух ё бирор одам
атайлаб қилгани йүқ. Боки
билло ака табиатан айрил
ғаламис, мансабпарат, по
рахүр кимсалар билан чи
қишло мас эди. Шундай одам
лар институтда борлигин
билиб қолса мажлислард
аяб ўтирмас эди. Шундай
юмшоқ, күнгилчан одам ҳа
уларни «жамиятимизнин
маданиятимизнинг танасида
ги каналар, ярамас ҳашарот
лар» дерди куйиб-ёниб. Ле
кин бундайлар билан кура
шишга, уларни олий даргох
дан суриб ташлашга битта
Боки билло Каримовнин

умри камлик қиларкан. Ағсус!..

Эндигина 47 баҳорни қаршилаган бу ажойиб инсон ҳали күп йиллар яшаши одамларга, жамиятга фойдалы келтириши мумкин эди. Аммо уни кутилмаган хасталик орамиздан юлиб олис көтли.

Кисқа умри давомида Боқи билло Каримов ҳавас қилгудек ишларни амалга ошириди. Масалан, у жумҳурият телевидениеси «Ахборот» программасининг маданият масалалари бўйича шарҳлов чиси эди. Озгина фурсат ичида «ойнаи жаҳон» орқали уни бутун Ўзбекистон таниб қолди. Чунки Боқи билло ака ўзидағи самимий ликни аллақачон телетомо шабинлар нигоҳига муҳрлашга улгурган эди. Қалбларга нигоҳларга муҳрланган инсоний самимият ўлмайди!

Али Жамол. Бу ном театр афишилариди, ойнан жаҳонда, гоҳ-гоҳ рӯзнома, ойнома саҳифалариди учраб турарди. Бутун эса уйўк.

У киши баҳор чоғлариди ялни, исмалоқ, қоқиёт — кўнгатлардан истеъмол қилишни яхши кўрарди. Бутун эса ялнилар, исмалоқлар, қоқнўтлар унинг ўйларига хикояни қилиб ўтиради.

Хайдининг палахмон тошлиари кўнг, гоҳ-гоҳ одамлар бошига тушиб туради. Кунлардан бир куни ўша палахмон тошлилардан бирин у кишининг бошиларига отилди. Бир йўла иккак ўғли машина ҳалокатига учради. Ўғилларидан бирининг исми Аллидин эди. Аллидин илмга берилган, шоиртабъ бола эди. Доги-ҳасратдан қолган ота кейинчалин шу ўйлининг исмини ўзига тахаллус қилиб олди.

Али Жамолнинг асл исмари Жамолиддин Асомиддин домла ўтгандир. У ўзебек драматургисига баҳоликдурат, ўзининг бир чимдим бўлса ҳам хиссасини ўшага камтариш қаласини.

Бу дунёга ҳамма меҳмон. Бутун борниз, эрта йўқимз. Жамолиддин аҳам ҳам кечагина бор эди, бутун эса ўйўк. Уни хотирлаб ўтирибман. У киши кунни қўлтигида чарм папкаси, салобат билан ўтирилди. «Оллоҳу-аббар» деб юзига фотига тортарди, сўнг «сҳаматин олинг, ақаси» деб ўйларди қўлини бирбира ишқад. «Мени бутун Карпов ҳам колдиролмайди». Унинг гапига биз котиб-котиб кулардик.

Али Жамол билан ҳарий йигирда беш йил, бирга ишларидик, бирга тушлини килдик, бирга тўйга, мъракага бордик, бирга ижод қилдик, бирга интермедиалар ёздиц. У кишининг ширин сұхбатларидан, ибраторумуз ҳикоятларидан, «теша тегмаган» латифанамо гапларидан бах-

раманд бўлдик. У киши нафада колган тирик юмус эди. Тарихимизни пухта билди. Юзлаб шоҳу шахзодаларни, олиму фозилларни, шоҳру ҳофизларни тарихнавислару мусавиirlарни исмашарифларигача, таваллуд топган куннагача, кунгагача, тарнидаги ўриничага имзосини қилиб ўтиради.

медиယлар ёзардик. Байзан бир сўз учун соатлаб талашиб-тортишган кунлар ҳам бўларди.

Ҳаётда шоҳнинг душмани шоҳ, гадонинг душмани гадо дегандаридек Жамолиддин аканинг ҳам душманлари бор эди. Улардан бирни ўзбекистон Комириғаси Марказий Қўмитасига имзосини қилиб ўтиради.

лаш жиноятим? Жиноят бўлса кўрсантиг ўша қоидани! Езувчиларнинг пири-муршиди Максим Горький ҳам бўлалигига турли юмушларни қилган, ҳатто, кема ошхонасида идиш-тобоқ ювган. Езувчи ҳамма жойда ишланга шумкин. У ҳаётни шунақа қилиб ўрганади.

— Ҳо-о! Зўрсиз-ку!

МИЛлЕ ЖАМОЛ

Жамолиддин ака классик адабиётмизнинг ҳам катта билди. Илмидон эди, юрган йўлида гоҳ Навоийдан, гоҳ Лутфидан, гоҳ Юсуф Саремайдан газал алтиради. Наувиинин мана бу мисralарни тез-тез тақорорлаб турди:

Мени мен истаган ўз сұхбатига аржуманд этмас,

Мени истар кишини сұхбатин кўнглум писанд этмас!

«О, қаранг, ба шеърнинг тагдиги устуни борми!» деб фарх билан гердайи қўярди.

Ойнан жаҳонда «Телевизор миннагоралар театри» карпиди йигирма беш йилдан берни тамошабинларга күшнудлик, кули улашиб келади. Ўтирияди-ю, «Оллоҳу-аббар» деб юзига фотига тортарди, сўнг «сҳаматин олинг, ақаси» деб ўйларди қўлини бирбира ишқад. «Мени бутун Карпов ҳам колдиролмайди». Унинг гапига биз котиб-котиб кулардик.

Али Жамол билан ҳарий йигирда беш йил, бирга ишларидик, бирга тушлини килдик, бирга тўйга, мъракага бордик, бирга ижод қилдик, бирга интермедиалар ёздиц. У кишининг ширин сұхбатларидан, ибраторумуз ҳикоятларидан, «теша тегмаган» латифанамо гапларидан бах-

рати: думалатиди. Ҳатда: «Али Жамол бозорда паттаци бўйи ишлаган. Унинг адабиётга ҳеч қандай алоқаси ўйўк. Бозорда ишлаган одам ҳозирги пайтада «миннагоралар театри»нинг эгаллаб турди. Шундай маастул жойда уна ишлагаша ҳаққи ўйлардан керак!» дейлиган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Мени ишдан ҳайдаманг. Менга мукофот беринг.

— Мукофот? Қайси хизматнинг учун?

— Мен бозордан телестудияни гири-гири пуни ичидан гири-гири қозогин ичиб ўтирибман. Бошлиғимиз шу эллин сўм қалам ҳақимга қаочон кўйин беради экан, деб эшин тагиди соатлаб ўтираман. Бу жасор, қархамонлик эмасми! Шунинг учун мента тузукроғи, каттароқ орден беринг!

Рахбаримиз бирдан «ҳоҳ-лаб» куиб юборди. Ҳейни «боринг, ишлайвиринг» деб Жамолиддин аканин елкасини силад ҳонасадан кузатиб ўйди.

— Ие, ким ёзиди? — деди Али Жамол.

— Битта оғайнингиз ёзибида?

— Нима дебди?

— Али Жамол фалон ийларни бозорда ишлаган, уна адабиётта алоқаси ўйўк. Телестудиядан хайданлар, боради экан, деб эшин тагиди соатлаб ўтираман. Бу жасор, қархамонлик эмасми! Шунинг учун мента тузукроғи, каттароқ орден беринг!

— Ҳамолиддин ака классик, тарнидига таҳрибни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаштаги ҳаммада.

— Ҳамолиддин ака ҳақиқатини, артишини шоирингизни ишлаган экан. Ҳаш